

Пряко, непряко и полупряко предаване на чужда реч

25.02.2019, 00:16 ч.

ПРЯКО, НЕПРЯКО И ПОЛУПРЯКО ПРЕДАВАНЕ НА ЧУЖДА РЕЧ

ПРЯКО ПРЕДАВАНЕ НА ЧУЖДА РЕЧ В ХУДОЖЕСТВЕН ТЕКСТ

Пряката реч е чужда реч, предадена дословно от автора на даден текст. В художествените текстове речта на героите се предава чрез пряка реч. Тя помага на автора да характеризира героя си. Речта на всеки участник в диалога се пише на нов ред с тире и започва с главна буква.

Ако авторовата реч е преди речта на героя и в нея има израз, въвеждащ пряката реч, в края на авторовата реч се пише двоеточие.

И Благолажът продължи:

- Тая царска дъщеря била, знаете, огън!

Когато авторовата реч е между думите на героя, се разграничава с тирета.

- Това е приказка, разбираш ли – рече твърдо Благолажът и настави: – Защо ти е истината?

Когато авторовата реч е след думите на героя, също се отделя с тире.

- Ами тия чудновати работи, дето ми ги разправяш, защо ми са? – отговори Лазо.

ПОЛУПРЯКО ПРЕДАВАНЕ НА ЧУЖДА РЕЧ В ХУДОЖЕСТВЕН ТЕКСТ

Често пъти в художествен текст авторите предават преживяванията и мислите на героите чрез така наречената *полупряка реч*. Този вид чужда реч се среща само в художествената литература. Полупряката реч се преплита с речта на автора на творбата и с пряката реч на героите. Тази чужда реч не се отделя със специални препинателни знаци. Например мислите на Вазовата героиня **По-скоро! Дано света Богородица даде помощ...** от разказа „Една българка“ са предадени чрез полупряка реч.

ПРЕДАВАНЕ НА ЧУЖДА РЕЧ В МЕДИЙНИ И НАУЧНИ ТЕКСТОВЕ. ЦИТАТ

Често при писане и при говорене се позоваваме на чужди думи, за да представим гледната точка на някого или за да придадем достоверност на своя текст, като посочим изказване, което не може да бъде оспорено. Това позоваване се нарича *цитиране*, а самият текст – *цитат*.

Цитатът представлява текст (дума, словосъчетание, едно или повече изречения), който е включен без изменение в друг текст.

В научни и медийни текстове пряко предадената чужда реч се оформя като *цитат*.

Например: **Както подчертава проф. Стойко Стойков още през 1955 г., „българският книжовен (литературен) език се изгражда по сложен и своеобразен начин“**. (Руселина Ницолова)

В медийните текстове често се налага предаването на чужда реч, за да се посочи не само информацията, а и кой е нейният източник, кога и как е съобщена тази информация, чрез което също се постига достоверност. Непрякото предаване на чуждата реч в този случай става с помощта на глаголи като **каза, посочи, събщи** и др.

ПРЯКО ПРЕДАВАНЕ НА ЧУЖДА РЕЧ В УЧЕНИЧЕСКИ ТЕКСТОВЕ. ПРАВИЛА ЗА ЦИТИРАНЕ

ВАЖНО!

Правила за цитиране:

- Цитатът се огражда в кавички, когато е разположен вътре в авторския текст.

– Когато цитатът е изречение или начало на изречение, в началото му се пише главна буква, например: **Бунтовникът казва с надежда:** „Ще те чакам, бабо!“.

– С малка буква започва цитат, който е дума или израз вътре в авторския текст, например: **Странджката често се обръща към хъшовете с думата „братя“, за да изрази своето отношение към тях.**

- Цитатът не се огражда в кавички, ако е написан на нов ред.

Например: **В обръщението си към езика народният поет възкликва:**

Език свещен на моите деди,

език на мъки, стонове вековни...

• При включване на цитати в текста на съчинението трябва да внимаваме да свържем граматически правилно нашия текст с чуждия.

Неправилно: Лирическият герой моли майка си да не плаче, „че станах ази хайдутин“.

Правилно: Лирическият герой се обръща към майка си: „Не плачи, майко, не тъжи, че станах ази хайдутин...“.

ПРЕДАВАНЕ НА ЧУЖДА РЕЧ В ПРЕРАЗКАЗ

Често при преразказ се налага да предаваме съдържанието на диалозите между литературните герои. Тези диалози предаваме по смисъл, като заменяме пряката реч с непряка, спазвайки правилата на книжовния език. При преразказ на художествен текст не се допуска цитиране.

НЕПРЯКО ПРЕДАВАНЕ НА ЧУЖДА РЕЧ

При непрякото предаване на чужда реч настъпват промени в чуждото изказване.

Например:

Пряка реч:

Петър каза:

– **Изпитът ми ще е след една седмица.**

Непряка реч:

Петър каза, че изпитът му ще е след една седмица.

Петър съобщи, че изпитът му ще е след една седмица.

Петър обясни, че изпитът му ще е след една седмица.

Непряката реч се оформя граматически най-често като подчинено изречение, въведено със съюзите **че** и **да** или с **въпросителни думи**. В главното изречение се употребяват глаголи за речева дейност – **каза, сподели, добави, отговори** и т.н.

При непрякото предаване на чужда реч може да настъпят промени във вида на изречението по цел на изказване, а оттам – и в интонацията.

Непряко предаване на чужда реч се прави и при предаването на диалози, в които има въпрос

и отговор.

Например:

Майката:

– Мария, защо излизаш без яке?

Майката попита Мария защо излиза без яке.

Мария:

– Не го искам, много е топло навън.

Мария ѝ отговори, че не го иска, защото е много топло навън.

@bgmaterials.com